

Suomen Eläinlääkäriyhdistys täyttää 125 vuotta

KOKO VUODEN ILMESTYVÄ SARJA LIITON HISTORIASTA

Fredrik Swanströmin jännittävä elämä

Fredrik Swanström (1885–1959) syntyi Paraisilla ja oppi merikapteeni-isältään vankat taidot merenkulusta. Nuori mies työskenteli ensin matruusina höyrylaivalla ja lähti sitten opiskelemaan eläinlääketiedettä Hannoveriin. Siellä hän jatkoi jo lapsena aloittamaansa juoksuharrastusta. Swanström voitti kolmena peräkkäisenä vuonna Saksan korkeakoulujen mestaruuden 1500 metrin juoksussa ja kävi kotimaassaan pin-kaisemassa matkan suomenennätyksen. Vuoden 1908 olympialaisissa Lontoossa hän edusti Suomea samalla matkalla.

Eläinlääkäriksi valmistuttuaan vuonna 1911 Swanström sai kunnaneläinlääkärin viran kotipitäjästään, mutta koska töitä oli vähänlaisesti, hän toimi eläinlääkärinviran ohella Paraisten yhteiskoulun voimistelunopettajana. Vuonna 1917 hän jätti kunnaneläinlääkärin viran ja lähti töihin höyrylaiva Minervalle hankkimaan salaisesti aseita suojeluskunnille.

Vaaralliset meriseikkailut jatkuivat tammikuussa 1918, kun Swanström pestautui matruusiksi höyrylaiva Castorille hakemaan Saksasta kotiin palaavia jääkäreitä ja mittavaa asekuormaa. Eläinlääkärin osuus jääkäriyksikössä oli suuri, sillä Jääkäripataljoona 27:ään kuului seitsemän eläinlääkärinä ja yksitoista eläinlääketieteen opiskelijaa. Ammattikunnan suurta osuutta selittää opiskelu Saksassa, sillä liike värväsi riveihinsä erityisesti siellä opiskelevia suomalaisia. Yksi innokkaimmista värväreistä oli itsekin eläinlääketiedettä opiskellut, jääkäri numero yksi ja sittemmin

Teksti: Katri Helminen

mittavan uran Suomen armeijassa tehnyt ja eläinlääkintäeverstiksi ylennyt Georg Öhman.

Jääkäriseikkailujen jälkeen Swanström osallistui vuoden 1918 sisällissotaan – tai vapaussotaan, kuten kaikki tuon

KATRI HELMINEN

ELÄINLÄÄKÄRILEHTI

Eläinlääkintäeversti Fredrik Swanström oli Eläinlääkäriyhdistyksen pitkäaikainen luottamusmies ja kunniajäsen, ja hänen vaimonsa Eläinlääkärien Rouvat ry:n perustaja- ja kunniajäsen. Yhdistys maalautti Swanströmin muotokuvan vuonna 1962, muutama vuosi hänen kuolemansa jälkeen. Kuvan maalasi taiteilija Alexander Lindeberg. Muotokuvan luovutustilaisuudessa rouva Paula Swanström ja kuvan paljastuspuheen pitänyt eläinlääkintäeversti Lauri Sarparanta.

ajan eläinlääkärit sitä kutsuivat. Sodan jälkeen hän siirtyi armeijan palvelukseen sotilaseläinlääkäriksi, jolloin ensimmäiset itsenäisen Suomen sotilaseläinlääkärit asetettiin virkoihinsa. Siitä lähtien puolustusvoimien palveluksessa aina talvisodan syttymiseen asti oli samanaikaisesti 18–19 eläinlääkärinä pääasiassa hevosiin liittyvissä asioissa. Näin suuri määrä eläinlääkäreitä oli melkoinen osuus ammattikunnasta, sillä vuonna 1918 koko Suomessa oli vain 150 eläinlääkärinä. Se kertoo toisaalta hevosen, toisaalta armeijan tärkeästä roolista

tuon ajan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Swanström jäi eläkkeelle eläinlääkintä-everstinä 60-vuotiaana vuonna 1945. Tuon ajan eläinlääkäreillä ei juuri ollut tapana vetäytyä viettämään rauhallisia eläkepäiviä, joten armeijauran jälkeen Swanström jatkoi elintarvikehygieenikkona ja tarkastuseläinlääkärinä uraansa vielä seuraavat 13 vuotta, lähes elämänsä loppuun asti. Eläinlääkäriyhdistys kutsui hänet kunniajäsenekseen vuonna 1951 ja maalautti hänestä muotokuvan vuonna 1962.

Lue juhlavuodesta lehden ajankohtaisista, alkaen sivulta 451.

Kannessa

Talvi- ja jatkosodassa eläinlääkärien tärkeänä apuna toimenpiteissä ja hevosten hoitajina olivat eläinlääkintälöytöt, joita vuosina 1936–1944 koulutettiin yhteensä 250. Työtä riitti, sillä talvisotaa varten armeijan palvelukseen otettiin noin 72 000 hevosta, ja jatkosotaankin moottoriajoneuvojen yleistymisestä huolimatta vielä 62 000. Niiden hoitoa varten perustettiin viisi kenttähevossairaala lähelle rintamia sekä neljä hevosten kotipaikkojen lähelle sijoitettua kotihevossairaala pitkänpäivä- ja kuntoutusajan vaativille potilaille. Ensiapua ja pienempiä vammoja varten rintamalla oli lukuisia hevosten sidontapaikkoja, ja lisäksi jokaisessa divisioonassa sekä ratsuväkirykmentissä oli eläinlääkintäkomppania, joka huolehti kenttä- ja kotihevossairaaloita pienemmistä sairastalleista. Kuhunkin sairastalliin mahtui kerralla 50, kenttähevossairaalaan 200–400 ja kotihevossairaalaan 500 potilasta.

Talvisodassa kuoli 7 204 hevosta, 12 prosenttia hevostahvuudesta. Suurin osa niistä kaatui etulinjojen tykistötulessa tai tulituksissa avoimilla alueilla. Raskasta tykkiä kiskovat hevoset olivat täysin suojattomia vihollisen lentopommituksen yllättäessä. Kaikkiaan eläinlääkärit loittien avustamina hoitivat haavoittuneita tai sairaita hevosia noin 35 000.

Jatkosodan hevostappiot olivat 14 573 kuollutta hevosta, 24 prosenttia sotaan otetuista hevosista. Sairaaloissa hoidettiin 71 000 hevospotilasta. Tyypillinen potilas sairaalassa oli leikkauspotilas, jolta poistettiin kranaatin sirpaleita tai korjattiin valjaitten ja satulan aiheuttamia löylyjä ja säkäavanteita.

Kova pakkanen lisäsi penissairauksia kuten paleltumia ja esiinluiskahduksia. Asemasodan aikainen tyypillinen sairaus puolestaan oli ummetusähky vähäisen liikunnan ja ummettavan rehun takia. Jos hevosten tallit oli kaivettu maan sisään, lisääntyi samalla myös hiekan syönte aiheuttama hiekkäähky. Asemasodan aikana joulukuussa 1941

eläinlääkärit ilmoittivat hoitaneensa 970 ähkytapusta. Koko jatkosodan aikana hoidettiin 6 615 ähkyhevosta, joista kuudesosa eli 1 051 kuoli.

Läheskään kaikki hevostappiot eivät aiheutuneet tuliaseista. Niiden lisäksi hevosten kuolemia aiheuttivat huonot tai puutteelliset rehut, hiekkäähky, liikeyhäiriö, kova pakkanen, sopimattomat valjaat ja kengitys, toisten hevosten aiheuttamat potkut, jännevammat, kaviokuume, nivelvammat, hukkuminen ja tarttuvat taudit. Pitkät ja ankarat marssit saattoivat aiheuttaa hevosen totaalisen uupumisen. Pelkästään yhden kuukauden aikana, syyskuussa 1941, jolloin Suomen armeijan hyökkäysvaihe eteni nopeasti, kuoli tai lopetettiin yli 900 hevosta uupuneina ja loppuunajettuina.

HELSINGIN YLIOPISTOMUSEO

Tämän lehden kansikuva on otettu jatkosodan aikana, ja siinä eläinlääkintälöytöt ottavat röntgenkuvaa hevosesta sotahevossairaalassa. Kuvassa vasemmalta Gärda Wrede, Ewa Wrede ja Dolly Huber.